

Inovacijski podjetniški inkubatorji – orodje za pospeševanje razvoja regijskih gospodarstev

Stojan Gorup

Inkubator d. o. o. Kraška ulica 2, 6210 Sežana

e-pošta: info@inkubator.si

Povzetek

Podjetniški inkubatorji so doživeli v obdobju zadnjega četrta stoletja bliskovit razvoj po vsem svetu. V ZDA, zibelki inkubiranja, se je od leta 1985 do leta 2012 njihovo število postotilo. EU ugotavlja, da predstavljajo inovacijski podjetniški inkubatorji in tehnološki parki »inovacijska središča«, ki odigravajo ključno vlogo pri spodbujanju inovacij in regionalnega razvoja. Po mnenju organov EU, bi jih bilo potrebno le okrepiti s posodobljenimi »storitvami za 21. stoletje«. Slovenija in njene regije so sredi priprav strateških dokumentov za gospodarski razvoj v naslednjem sedemletnem obdobju. V prispevku želimo prikazati, zakaj podjetniški inkubatorji predstavljajo primerno orodje za podporo izvajanju bodočih razvojnih politik in doseganju ciljev Evrope 2020. Prikazujemo tudi, kakšna naj bi bila mreža inkubacijskih institucij, da bi kot ključni vmesnik med sprejeto nacionalno inovacijsko politiko in njenim izvajanjem na mikro nivoju učinkovito prispevala h gospodarskemu razvoju. Družbeno ekonomsko upravičenost inkubatorjev smo najprej prikazali na primeru Združenih držav Amerike. Analiza v okviru NBIA je pokazala, da vsak dolar subvencije inkubatorju v povprečju ustvari 30 dolarjev davčnih prihodkov v proračun. Primerjava z drugimi instrumenti za pospeševanje ustvarjanja delovnih mest pa je pokazala, da so inkubatorji v ta namen veliko učinkovitejši (cenejši) od vseh drugih javnih instrumentov. Rezultati polnopravnih članov EBN, objavljeni v BIC Observatory 2012, izkazujejo, da zasledimo pomembne pozitivne učinke podjetniških inkubatorjev na ustvarjanje delovnih mest in zagon novih podjetij tudi v evropskih državah. S primerom Inkubatorja Sežana smo potrdili, da se da tudi v Sloveniji doseči ali celo preseči ekonomske učinke značilne za inkubatorje v najrazvitejših okoljih.

Ključne besede: podjetniški inkubatorji, proces inkubiranja, družbeno ekonomski učinki

1. Uvod

V Sloveniji se je odnos države do inkubatorjev (in tehnoloških parkov) kot instrumentov inovacijskega okolja ciklično spreminjal. Pri tem ni bil problem v obsegu finančne podpore, ampak v stalnem spreminjanju oblike dodeljevanja sredstev in negotovosti njihove zagotovitve. Kritičen primer v zadnjem času je leto 2012, ko ni bila dodeljena nikakršna podpora njihovem delovanju, improviziran način v letu 2013 pa tudi kaže, da je bila oblika sofinanciranja prilagojena neinstitucionaliziranim »pospeševalcem« in ne inkubatorjem ter tehnološkim parkom.

Zato smo v tem prispevku želeli prikazati pomen in družbeno ekonomsko upravičenost podjetniških inkubatorjev, kot jih danes uveljavlja razviti svet, nato pa smo upravičenost v domačem okolju prikazali na primeru Inkubatorja Sežana.

2. EU in inovacijski podjetniški inkubatorji

Evropska unija daje poseben pomen tako imenovanim »inovacijskim podjetniškim inkubatorjem - IPI«, subjektom, ki so »na regionalni ravni neposredno vključeni v izvajanje inovacij – pripravljajo in načrtujejo

projekte, ki pripomorejo k uspehu inovativnih podjetij, pripeljejo nove podjetnike na trg in pomagajo pretvoriti ideje v akcijo.«[1].

Kot vidimo iz sheme v nadaljevanju, povzete po istem viru, ne gre za neko novo vrsto podporne institucije, saj je vsebina delovanja enaka tipičnim aktivnostim podjetniškega inkubatorja. Le usmeritev delovanja je v večji meri osredotočena na inovativna podjetja v zagonu in na inovativne podjetniške ideje, zasnovane na znanju. Zato uradni naziv institucije (inkubator, poslovno inovacijski center, tehnološki park ...) niti ni pomemben, v prispevku obravnavana problematika se nanaša na vse institucije, ki izvajajo faze podporne aktivnosti inkubiranja, od ideje do uveljavitve proizvoda na trgu.

Osnovna shema delovanja regionalnih IPI je predstavljena na sliki 1 [1]. IPI izvajajo svoje poslanstvo s pomočjo integriranega sistema storitev, ki zagotavlja izvedbo celotnega inkubacijskega procesa s pomočjo lastnih storitev in mreženja s storitvami ostalih ključnih igralcev v regionalnem inovacijskem sistemu.

IPI so orodje za lokalni gospodarski razvoj, s pomočjo katerega se ustvarjajo primerni pogoji za nastajanje in rast novih gospodarskih aktivnosti. Zato delujejo s poslanstvom »javnega interesa« na zelo specifičnem področju, za zelo specifične končne uporabnike – podjetnike z inovativnimi idejami.

Zaradi nuje po zagotavljanju celostnega paketa storitev se morajo IPI na izvajalski ravni povezovati v

Slika1: Osnovna shema delovanja regionalnih IPI [1]

široka teritorialna partnerstva. Čvrsta povezava z javnim sektorjem (lokalni, regionalni, državni nivo) pa je potrebna zaradi svojega »javno-interesnega« poslanstva. Prvič zato, da javni sektor prispeva k zagotovitvi potrebnih virov za trajno izvajanje ključnih aktivnosti IPI in drugič, da IPI z izvajanjem svojega poslanstva in vizije pripomore k uresničevanju srednjeročnih strategij države na področju konkurenčnosti in gospodarske rasti. Izhodišče predstavlja strategija države, IPI pa predstavljajo po mnenju Bruslja **ključni vmesnik** med makro-inovacijskim sistemom države in mikro-podjetniškimi podjetji, ki s svojim delovanjem lahko odločilno prispevajo k regionalnemu in vsedržavnemu inovacijskemu razvoju ter kvalitetni gospodarski rasti.

Organ EU, konkretno Evropski ekonomsko-socialni odbor, je v svojem »Mnenju o evropskih tehnoloških, industrijskih in znanstvenih parkih v obdobju obvladovanja krize ter priprave na obdobje po krizi in po lizbonski strategiji« [2] podal svoje stališče o dosedanji in bodoči vlogi institucij inkubiranja. Dokument predstavlja t. i. »dodatno mnenje«, kar pomeni ažurirano mnenje na podlagi razširitve analize na inštitucije novih držav članic EU. Odbor v Mnenju obravnava »tehnološke, industrijske in znanstvene parke« (v nadaljevanju »parki«), vendar v točki 3.4 pojasni, da ta izraz zajema tudi tehnološke inkubatorje ali inkubatorje tehnoloških podjetij. Iz ugotovitev in priporočil odbora je razumeti, da tudi v novih državah članicah inkubatorji in tehnološki parki »kot sredstvo za spodbujanje inovacij izpolnjujejo vsa merila, zato jih je mogoče obravnavati kot "inovacijska središča". Kot taki predstavljajo primerno mesto za pospeševanje interakcije med znanostjo, tehnologijo in gospodarskim razvojem z ustvarjanjem sinergij, ki spodbujajo dostop do trga. Ugotavljajo tudi, da so ta inovacijska vozlišča odigrala ključno vlogo pri spodbujanju inovacij in regionalnega razvoja, pri čemer so z izboljšanjem konkurenčnosti prispevala tudi k zmanjševanju brezposelnosti.

Odbor priznava pomen »parkov« pri podpiranju razvoja in modernizacije gospodarstva, pri spodbujanju sprememb v industriji s pomočjo svoje specializacije, koncentracije virov in zbirke znanj. Zato priporoča, naj bo nadaljnji razvoj spodbujan v smeri parkov nove generacije

(»parki 21. stoletja«), z novimi vrstami storitev in novimi modeli zagotavljanja storitev podjetjem. Še naprej naj bi se spodbujala vloga parkov pri oblikovanju inovacijskih struktur (mrež).

3. Podjetniško inkubiranje v Sloveniji

3.1. Pred strateškimi odločitvami

Upoštevač ugotovitve in usmeritve Evropske unije, bi morali po našem mnenju regionalni IPI odigrati pomembno vlogo pri doseganju ciljev Evrope 2020 tudi v Sloveniji, vključno z izvajanjem evropske Strategije pametne specializacije (S3 platforma), podpora podjetjem pri vključevanju v program Obzorje 2020 ter krepitvi in povezovanju inovacijskih struktur na lokalni in regionalni ravni. Pri tem bo potrebno okrepiti tista sodelovanja, ki so bila do sedaj premalo uveljavljena – s tehnološkimi centri, kompetenčnimi centri, centri odličnosti, grozdi in pisarnami za prenos tehnologije.

Pri razčiščevanju »poslovnih modelov« nacionalnih agencij in odstranjevanju podvajanj (tako med nacionalno in regionalno ravno kot na regionalni ravni) ugotovljenih v zadnjem OECD-jevem pregledu inovacijske politike Slovenije [3], bi morali IPI po našem mnenju prevzeti močnejšo vlogo v okviru inovacijske pospeševalne mreže. Po eni strani zato, ker so edini, ki zagotavljajo kompletno storitev inkubiranja, od zagotavljanja prostorov, opreme in sinergijsko delujočega okolja do kompleta predinkubacijskih, inkubacijskih in poinkubacijskih storitev. Po drugi strani pa zato, ker imajo edini vsakodnevni stik z inovativnimi podjetji v zagonu ali v zgodnji rasti ter tudi bolje poznajo lokalno specifiko kot druge bolj oddaljene institucije. To je pomembno zaradi zagotovitve, da se ustrezní segment nacionalne inovacijske politike koordinirano izvaja na celotnem teritoriju države, pa tudi, da se na regijski in lokalni ravni izboljšajo pogoji za postopno prestrukturiranje gospodarstva v skladu s pripravljenimi regionalnimi inovacijskimi strategijami.

Vzpostavitev ali krepitev regionalnih mrež inkubatorjev kot regionalnih subjektov inovativnega

okolja neke države in skupnosti (države EU, Izrael, Tajvan, ZDA ...) ter posodobitev in nadgradnja njihovih storitev (organi EU, Italija, ZDA ...) postaja vsesplošno prevladujoči trend zadnjih let. V ZDA se vodilni poznavalci problematike malega gospodarstva sprašujejo, ali ne bodo ravno podjetniški inkubatorji s svojim prepovedom postali pomemben motor za pospeševanje inovacij. Poleg ustvarjanja novih proizvodov in storitev v novonastalih podjetjih naj bi prispevali tudi k oživitvi upadajočega gospodarstva v njihovih regijah. Pri tem bo podpora federalne oblasti pripomogla k okrepitvi njihove prisotnosti v (manj razvitih) regijah.

Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020 (ReRIS11-20), ki jo je sprejel Državni zbor RS v letu 2011, je skladna z zgoraj ugotovljenimi trendi[4]. Eden od ključnih področnih ciljev resolucije je vzpostavitev »Celovite, kakovostne in trdne mreže podpornih institucij za ugodno inovacijsko okolje«. Za doseganje tega cilja predvideva resolucija dva pomembna ukrepa. Prvi zajema »Prestrukturiranje javnih agencij za tehnološki razvoj in inovacije JAPTI in TIA«. Napovedano združevanje je bilo vsaj v formalnem smislu že izvedeno, čeprav se marsikdo sprašuje, kakšne koristi v tej združitvi lahko prinese še priključitev področja za pospeševanje turizma.

Drugi ukrep se nanaša na mrežo podpornih subjektov podjetniško-inovativnega okolja in predvideva posodobitev podporne mreže za podjetništvo in inovacije. S to posodobitvijo in »oblikovanjem celovite strategije za razvoj mreže podpornih institucij (kot so na primer tehnološki in razvojni centri, grozdi, oblikovalski centri, tehnološki parki, inkubatorji ...)«, naj bi zagotovili »dodatne podporne storitve za širši krog uporabnikov«. Pri tem je izpostavljen pomen razvoja storitev v podporo uvajanju novih poslovnih modelov in spodbujanju mednarodnega povezovanja; storitev, ki jih od navedenih podpornih institucij v največji meri izvajajo prav tehnološki parki, inkubatorji in grozdi.

Uresničitev zgoraj navedenih ukrepov naj bi omilila dosedanje pomanjkljivosti, kot so: veliko število izvajalskih in podpornih institucij, razdrobljenost in neuskkljenost, nejasna odgovornost, podvajanje ukrepov ter posledično nepreglednost, nepopolna izrabiljenost, premajhna učinkovitost in neustaljenost delovanja. K temu seveda sodi tudi sistem spremljanja in vrednotenja učinkov posameznih institucij.

Zaželeno je, da bi oblikovali celovito strategijo za razvoj mreže podpornih institucij čim prej, da bi v novo programsko obdobje 2014 – 2020 vstopili z razčiščenimi pogledi glede organiziranosti in v vnaprej znanih pogojih delovanja. Okvirni pogoji se vsaj srednjeročno ne bi smeli spreminjati. Podpora delovanju naj bi bila stabilna, brez popolnih mrkov v podpori, kot se je zgodilo v letu 2012. Slovenski inkubatorji in tehnološki parki oziroma Združenje inkubatorjev in tehnoloških parkov Slovenije (v nadaljevanju ZITPS) so v razpravah o sofinanciranju njihovih aktivnosti izpostavljali obliko podpore in njeno kontinuiteto. Posebnih zahtev glede intenzitete podpore v preteklosti ni bilo. V Evropi je bila izvedena obsežnejša primerjalna študija o podjetniških inkubatorjih, iz katere je razvidna tudi višina finančne podpore inkubatorjem, izdelana daljnega leta 2002[5]. Iz nje je razvidno, da je

v dotedanjem obdobju znašal delež javnih subvencij v celotnih prihodkih inkubatorjev v povprečju 37 %, priporočilo študije pa je bilo, da naj bi v bodoče javno sofinanciranje znašalo 25 %. In kakšno je dejansko stanje v zadnjih letih? Zelo natančno primerjalno analizo med svojimi več kot 200 člani izvaja vsako leto Evropska mreža poslovno inovacijskih centrov EBN - European Business & Innovation Centres Network. Iz teh podatkov je razvidno, da se gornje priporočilo v primeru evropskih inkubatorjev in poslovno inovacijskih centrov v povprečni vrednosti kar natančno uresničuje. Analiza EBN kaže, da so neposredne subvencije državnih, deželnih ali lokalnih oblasti znašale v letu 2005 25,3 %, v 2009 28,4 % in v 2011 25,1 %. Pri tem niso upoštevane posredne podpore iz domačih virov ali skladov EU v okviru izvajanja projektov in drugih posebnih nalog.

3.2 Posodobitev storitev in organiziranost mreže IPI

Kar se tiče posodobitve in nadgradnje paketa storitev v regionalni mreži subjektov inovativnega okolja v Sloveniji, je potrebno slediti usmeritvam, ki jih ponujajo zgoraj navedena resolucija in trendi v razvitejših okoljih. V tvornem sodelovanju med MGRT, agencijo SPIRIT in ZITPS bi morali opredeliti standardiziran obvezni paket storitev, ki bi jih moral nuditi vsak regionalni IPI (podjetniški inkubator ali tehnološki park). Univerzitetni inkubatorji, ki so usmerjeni k drugi ciljni populaciji (predvsem študenti), bi imeli poseben paket storitev.

Vloga in osnovne aktivnosti inkubatorjev in tehnoloških parkov pri pospeševanju podjetništva in inovacij:

Predinkubiranje:

- prepoznavanje inovativnih podjetniških zamisli,
- selekcija zamisli,
- pomoč pri poskusu vzpostavitve nove dejavnosti.

Inkubiranje:

- ugoden najem prostorov in infrastrukture,
- strokovno spremljanje/mentorstvo,
- finančno, tržno in tehnološko svetovanje,
- pomoč pri pridobivanju finančnih sredstev,
- povezovanje z raziskovalno-razvojnimi centri,
- pomoč pri zaščiti intelektualne lastnine,
- mreženje in internacionalizacija.

Postinkubiranje:

- najem prostorov po tržni ceni,
- mreženje z drugimi podjetji,
- svetovanje pri inoviranju,
- podpora rasti.

Cilji in rezultati:

- povečevanje stopnje preživetja novonastalih podjetij,
- spodbujanju rasti in razvoja,
- ustvarjanje kvalitetnih novih delovnih mest,
- ustvarjanje visoke dodane vrednosti.

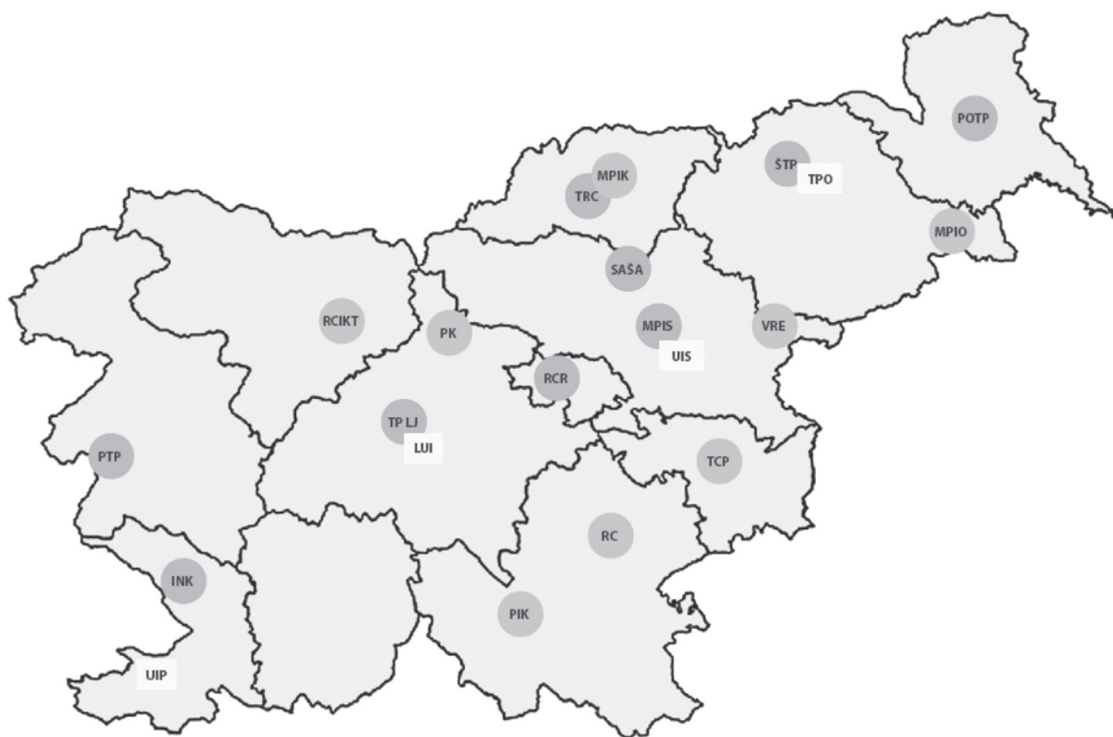
Posamezni subjekti (npr. Tehnološki park Ljubljana)

s širšim naborom storitev bi, kot se že dogaja, nudili določene storitve, ki bi se jih posluževali tudi drugi subjekti inovativnega okolja in/ali njihovi člani. Tehnološki park Ljubljana bo lahko predstavljal tudi vez med našo mrežo in mednarodnim združenjem IASP. K povezovanju z evropskimi inkubatorji, prenosu njihovih novih orodij in praks za področje inovacij in inkubiranja, bo lahko prispeval Inkubator Sežana kot slovenski član v EBN. Pri tem bi se na področju internacionalizacije lahko posluževali tudi globalne storitve EBN, izvajane v okviru tako imenovanega Soft Landing Club-a.

Usposobitev celotne mreže za izvajanje novih zahtevnejših storitev in pridobitev novih orodij za izvajanje dejavnosti članov mreže je lahko eden od prvih programov, ki bi se izvedel s pomočjo programskega financiranja v okviru usposabljanja za izvajanje novih

strategij nacionalne ravni na področju inovacij in slovenskih ciljev pametne specializacije.

Regionalno mrežo IPI bi lahko opredelili kot mrežo podjetniških inkubatorjev in tehnoloških parkov, ki posamično predstavljajo ključni subjekt inovativnega okolja v gospodarstvu svoje regije, skupaj pa pokrivajo območje celotne Slovenije (vseh 12 statističnih regij). Univerzitetni inkubatorji so organizirani v povezavi s tremi največjimi univerzami, imajo drugačno ciljno skupino, tudi njihovo število je ustrezno. So sestavni del subjektov inovativnega okolja, vendar jih ne obravnavamo kot regionalne IPI. V prikazu jih zajemamo za ponazoritev celote subjektov inovativnega okolja in njihove prostorske koncentracije. Seveda pa se njihovi učinki odražajo tudi na regionalni razvoj.

Slika 2: Regionalna mreža IPI

Evidenca A:

- TP LJ – Tehnološki park Ljubljana
- PTP – Primorski Tehnološki park Nova Gorica
- RCR – Regionalni center za razvoj Zagorje
- POTP – Pomurski tehnološki park Murska Sobota
- ŠTP- Štajerski tehnološki park
- INK – Inkubator Sežana
- MPIS – Mrežni podjetniški inkubator savinjske regije Celje
- SAŠA – SAŠA inkubator Velenje
- TRC – Tehnološko razvojni center za Koroško – v stečaju
- LUI – Ljubljanski univerzitetni inkubator
- TPO – Tovarna podjetij Maribor - podjetniški inkubator univerze v Mariboru
- UIP – Univerzitetni razvojni center in inkubator Primorske Koper
- UIS – Univerzitetni inkubator Savinjske regije Celje

Izhajajoč iz analize sedanjega stanja subjektov inovativnega okolja, vpisanih na t. i. listo A, lahko ugotovimo, da so bili konec leta 2012 IPI prisotni v vseh regijah, ki se s svojimi

Evidenca B:

- PIK – Podjetniški inkubator Kočevje
- TCP – Tehnološki center Posavja Krško
- VRE – Mrežni podjetniški inkubator Vrelec Rogaška Slatina
- RC – Razvojni center Novo Mesto
- PK – Zavod PI-KA Kamnik
- MPIK – Mrežni podjetniški inkubator Slovenj Gradec
- MPIO – Mrežni podjetniški inkubator Ormož
- RCIKT – Razvojni center za informacijske in komunikacijske tehnologije Kranj

mejami dotikajo držav članic EU ter v zasavski regiji (glej prikaz). Predpostavljamo, da je to predvsem posledica tega, da so bili inkubatorji vzpostavljeni s pomočjo sredstev

skladov za čezmejno sodelovanje Phare. Odsotnost teh sredstev v regijah, ki mejijo (samo) s Hrvaško, je morda kriva, da v njih še ni »polnopravnih« inkubatorjev (Notranjsko-kraška, Jugovzhodna, Spodnjeposavska). Notranjsko-kraška je edina regija, ki ni imela niti člana z liste B, čeprav je bilo v regiji že nekaj poskusov izpeljave projektov inkubiranja (Postojna, Pivka) in je bila sprejeta strateška usmeritev v regionalnem razvojnem programu o vzpostavitvi regionalnega mrežnega inkubatorja.

Regija Jugovzhodna Slovenija ima dva inkubatorja na listi B (Novo Mesto in Kočevje). V regiji bi se morali dogovoriti, kateri od njiju bo imel vlogo regijskega inkubatorja. V Spodnjeposavski regiji je Tehnološki center Krško kandidat za člana mreže. Na Gorenjskem bi bil prav tako kandidat za člana novi RC IKT Kranj, ki še ni na listi A. V Osrednjeslovenski regiji sta poleg Tehnološkega parka Ljubljana prisotna še zavod PI-KA in ASI v Kamniku, oba na listi B, vendar nimata oblike inkubatorja ali tehnološkega parka. Prav tako ne štejemo za inkubator, glede na dejavnost, ki jo opravlja, GEA College iz Ljubljane. Poseben položaj je še na Koroškem, kjer je dosedanji inkubator z liste A – TRC Slovenj Gradec v stečaju, njegovo mesto pa prevzema Mrežni podjetniški inkubator v okviru Regionalne razvojne agencije za Koroško.

Osem regij je torej pokritih s subjekti inovativnega okolja z liste A, s tem da sta v Savinjski regiji prisotna dva subjekta, na Koroškem pa je subjekt v stečaju.

Za konsolidacijo slovenske mreže IPI je potrebna po eni strani popolnitev mreže s »polnopravnimi« člani v tistih regijah, kjer še ne izpolnjujejo pogojev za listo A, po drugi strani pa je potrebno voditi aktivnosti za okrepitev delovanja celotne mreže v smislu »subjektov inovativnega okolja 21. stoletja« z novimi vrstami storitev in novimi modeli zagotavljanja storitev podjetjem. Opredeliti bo potrebno tudi načine sodelovanja in razmejitev delovanja z agencijo SPIRIT, VEM točkami, ustvarjalci in prenosniki tehnologije in z drugimi deležniki. Spremembe naj bi šle v smeri čvrstjših partnerstev.

4. Družbeno ekonomska upravičenost vlaganj v IPI

Upravičenost vlaganj v podjetniške inkubatorje bomo poskušali utemeljiti na primeru Inkubatorja Sežana, ki ima med slovenskimi inkubatorji najdaljše, več kot dvajsetletno obdobje delovanja. Za primerjalno iztočnico pa bomo pogledali najprej, kako vlogo inkubatorjev in njihove učinke ocenjujejo v zibelki inkubatorjev, v ZDA, kjer so prvi podjetniški inkubator na svetu (Batavia, New York) ustanovili že daljnega leta 1959.

4.1. Mednarodni pogled

National Business Incubation Association (NBIA), največje združenje inkubatorjev na svetu, ki združuje več kot 1.900 inkubatorjev v več kot 60-ih državah sveta, je verjetno najbolj kompetenten ocenjevalec področja podjetniških inkubatorjev. Posebej izpostavljajo dinamiko razvoja inkubatorjev v ZDA, kjer so od 12-ih inkubatorjev

v letu 1980 do oktobra 2012 prišli na več kot 1.250 delujočih inkubatorjev[6]. Isti vir tudi navaja, da je število inkubatorjev na svetu danes narastlo na okrog 7.000.

Na vprašanje, zakaj se državam izplača finančno podpirati inkubatorje, NBIA odgovarja:

»Državne subvencije dobro vodenim programom podjetniškega inkubiranja predstavljajo močno naložbo v lokalno in regionalno gospodarstvo.« Kot dokaz izpostavlja naslednja povračila vlaganj:

- »Raziskava je pokazala, da vsak dolar javne subvencije za delovanje inkubatorja, obstoječa podjetja v inkubatorjih mreže NBIA in tista, ki so jih že zapustila, ustvarjajo okrog 30 dolarjev javnih prihodkov zgolj iz naslova lokalnih davkov. /Vir: Ekstrapolacija iz podatkov v Business Incubation Works/.
- Člani NBIA poročajo, da 84 % podjetij, ki zapustijo inkubator, ostane v svoji lokalni skupnosti.«

Pri tem se na podlagi statističnih podatkov NBIA pogosto izpostavlja še naslednje [7]:

- »Na vsakih 50 delovnih mest, ki jih ustvarijo podjetja v inkubatorju, nastane v skupnosti še okrog 25 dodatnih delovnih mest.
- NBIA inkubatorji poročajo, da je 87 % podjetij, ki so zapustila njihov inkubator, še delujočih.
- Strošek ustvarjenega delovnega mesta v inkubatorjih je okrog 1.100 dolarjev, medtem ko drugi mehanizmi javne podpore za kreiranje delovnih mest stanejo več kot 10.000 dolarjev za posamezno ustvarjeno delovno mesto.«

Nekateri zgoraj navedeni učinki se zdijo zelo optimistični, npr. mnogokratnik povračila prejetih javnih sredstev, čeprav bomo videli na primeru Inkubatorja Sežana, da je dosegljiv tudi pri nas.

Morda je eden od razlogov za visoke ocenjene učinke ameriških inkubatorjev tudi ta, da je intenziteta subvencioniranja nižja kot v Evropi. Po navedbah v NBIA, »2006 State of the Business Incubation Industry«, predstavlja v ZDA neposredno subvencioniranje delovanja podjetniških inkubatorjev 15 % vseh prihodkov inkubatorja. Vendar se del podpore nahaja tudi v postavki »Storitvene pogodbe in /ali o financiranje z nepovratnimi sredstvi«, ki predstavlja v strukturi prihodkov 18 %.

In kakšne priložnosti vidijo v ZDA za politiko na področju inkubiranja v manj razvitih državah? David Monkman, predsednik in direktor NBIA, v svoji predstavitvi »Učinki podjetniškega inkubiranja v Združenih državah – lekcije za države v razvoju«[8] našteva na prvem mestu naslednje:

- Povečati obseg državnih programov za finančno podporo inkubatorjem,
- zagotoviti, da inkubatorji sledijo najboljšim praksam,
- standardizirati merjenje učinkov dejavnosti inkubiranja,
- prilagoditi nove inkubatorje potrebam lokalnih skupnosti in jih ne uvajati z vrha kot birokratske rešitve,
- izboljšati lokalno, regionalno in državno podporo za financiranje s semenskim kapitalom, kapitalom poslovnih angelov ter s tveganim kapitalom.

Podatke o učinkih evropskih inkubatorjev lahko povzamemo po natančnih analizah, ki jih na podlagi obširnih vprašalnikov od leta 2004 dalje izvaja EBN med svojimi polnopravnimi člani. V BIC Observatory 2012[9] so objavljeni podatki za leto 2011 in za nekatera prejšnja leta. Anketiranih je bilo 144 članov, odzivnost je bila 90 %. Ne glede na to, da v vsakoletno raziskavo niso vključeni pridruženi člani EBN in inkubatorji, ki niso povezani v združenje, menimo, da jih lahko upoštevamo kot dobro indikacijo stanja v Evropi.

Nekaj najpomembnejših kazalnikov za leto 2011:

- Stopnja preživetja podjetij med obdobjem inkubiranja: 91%.
- Stopnja preživetja podjetij tri leta po končanem inkubiranju: 90%.
- Število start-upov v inkubatorju (mediana): 13.
- Ustvarjena delovna mesta pri start-upih (mediana): 25.
- Ustvarjena delovna mesta pri obstoječih podjetjih (mediana): 23,5.
- Povprečno število zaposlenih pri inkubiranih podjetjih (mediana): 83.
- Strošek ustvarjenega delovnega mesta: 10.890 €.
- Javni finančni prispevek k novemu delovnemu mestu: 7.870 €.

4.2 Primer domače dobre prakse – Inkubator Sežana

Inkubator Sežana je eden izmed t. i. subjektov inovativnega okolja v Sloveniji, katerih glavna dejavnost je podjetniško inkubiranje in inoviranje. Če bi želeli poudariti glavne značilnosti, po katerih se najbolj razlikuje od tipičnega domačega inkubatorja, bi lahko izpostavili naslednje:

- Je najstarejši (ustanovljen leta 1991),
- po obsegu prostorov je med največjimi,
- predstavlja primer učinkovitega javno-zasebnega partnerstva med lokalno oblastjo in svetovalno družbo,
- poleg domačih podjetnikov ima velik priliv tujih podjetij (Italija),
- ima vzpostavljeno dobro sodelovanje s čezmejnimi razvojnimi institucijami (AREA Science Park).

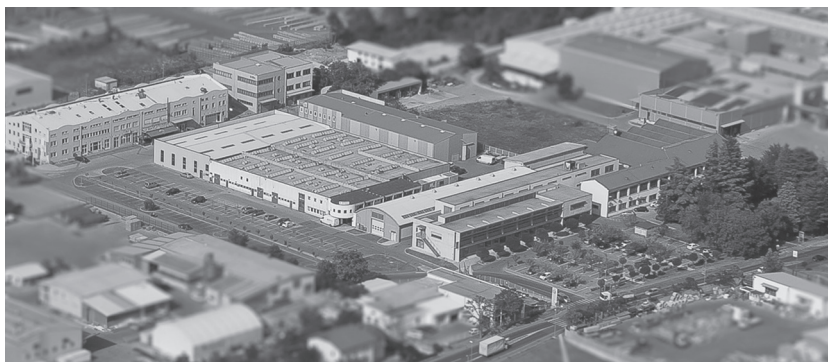
Rojstvo inkubatorja je bil klasičen primer vzpostavitve programa podjetniškega inkubiranja. Občini Sežana je po stečaju tovarne ISKRA v Sežani ostal na razpolago

celoten kompleks tovarne in ob sodelovanju občine ter svetovalnega podjetja Sloveneta smo hitro prišli do ugotovitve, da so nepremičnine ugasle tovarne odlične »humus« za novo vrsto dejavnosti. Začetni cilj novega inkubatorja je bil predvsem odpraviti eno največjih ovir pri zagonu novih podjetij v takratnem obdobju množičnega nastajanja podjetniških pobud, t. j. pomanjkanje poslovnih prostorov. K temu se je odlično podalo še osnovno podjetniško svetovanje.

Za uspešen fizični razvoj inkubatorja gre v veliki meri zasluga razpoložljivosti sredstev EU iz programa Phare za čezmejno sodelovanje med Slovenijo in Italijo. Potrebno je bilo le biti pravočasno pripravljen na javne razpise tega programa in ponuditi primerno vsebino ter seveda pripraviti in izvesti projekte v skladu z odobreno prijavo. Kandidirali in uspeli smo s tremi prijavi:

- Obnova starega objekta in modula ureditev proizvodnih prostorov za inkubiranje (1998),
- izgradnja infrastrukture mikro poslovne cone (2000),
- izgradnja prostorov poslovno inovacijskega centra (2006).

Zadnji projekt je bil najzahtevnejši, pa tudi po obsegu najpomembnejši. Z njim je Inkubator naredil vsebinski preskok in iz paradigme **podjetništva in novih delovnih mest** prešel v paradigmo **inovacij in visoke dodane vrednosti**. Potreba po takšnem preskoku se je najbolj izkristalizirala v začetku prejšnjega desetletja, ko smo sodelovali pri koncipiranju projekta »INPRIME – Inovacijski preboj primorske regije«. Ključna ugotovitev teh priprav, ki nas je najbolj motivirala, je bilo spoznanje o prepadu med učinkovitostjo gospodarstva v regiji (in Sloveniji nasploh) in učinkovitostjo gospodarstva sosednjih regij v Italiji in Avstriji. Medtem ko so podjetja v sosednji italijanski deželi Furlaniji Julijski krajini v letu 2003 v povprečju prvič ustvarila več kot 50.000 evrov dodane vrednosti na zaposlenega, so se naša podjetja komaj približala 27.000 evrom na delavca. Cilj projekta je bil, da bi po vzoru nekaterih hitro rastočih gospodarstev z intenzivnimi vlaganji v razvoj in inovacije v desetih letih dosegli tedanje nivoje produktivnosti naših sosedov. Do preboja seveda ni prišlo, ker bi za to bila potrebna tako »prebojna« vlaganja kot odločna podpora politike na lokalni in državni ravni. Danes vidimo, da na tako hiter razvojni preboj v Sloveniji, tudi v boljšem stanju kot se nahaja danes, ni možno računati. Kljub temu pa lahko ugotovimo, da se je od leta 2003 do leta 2009 zaostajanje Slovenije za Furlanijo Julijsko krajino pomembno zmanjšalo – iz 53 % dosežene ravni naše sosede na 61 % (Slovenija 33.137 evrov/FJK 54.574 evrov).

Za ocenjevanje ekonomskih učinkov podjetniških inkubatorjev se lahko uporabljajo sofisticirana programska orodja, kot na primer model IMPLAN[10], uporabljen s strani RESI Research & Consulting za analiziranje učinkovitosti delovanja nekaterih inkubatorjev v ZDA. S temi modeli se poskuša oceniti »celotno« ekonomsko korist, ki jo ustvari inkubator. Pri tem predstavlja seštevek

- neposrednih,
- posrednih in
- induciranih ekonomskih učinkov celotni učinek inkubatorja.

Neposredni učinki nastanejo s tem, ko v inkubatorju nastala nova podjetja ustvarjajo nova delovna mesta in nove poslovne prihodke.

Posredni učinki nastanejo s tem, ko podjetje v inkubatorju nabavlja blago in storitve od drugih podjetij.

»Neposredne« in »posredne« nove zaposlitve imajo za posledico porast prihodkov njihovih gospodinjstev. Ti povečani prihodki povzročijo inducirani ekonomski učinek, ki rezultira iz povečanih nakupov gospodinjstev pri lokalnih podjetjih. Na ta način model omogoča merjenje celotnega učinka podjetij v inkubatorju s kvantificiranjem učinkov njihovega poslovanja.

Pri merjenju učinkov se upoštevajo predvsem naslednje spremenljivke:

- zaposleni,
- prihodki in
- fiskalni učinki.

V naši poenostavljeni oceni koristi in stroškov se bomo na strani učinkov omejili na prikaz glavnih neposrednih učinkov inkubatorja in razširili gornje spremenljivke na prihodke proračuna ter na strani stroškov upoštevali obseg vlaganja javnih sredstev v inkubator. Upoštevali bomo podatke do leta 2010 in finančne rezultate po računovodskih izkazih podjetij za leto 2010. Upoštevana so vsa podjetja, tako tista, ki so šele v fazi inkubiranja, kot tista, ki so že »odrastla« in so zapustila inkubator.

Analiza zaposlenih je pokazala, da je v inkubatorju v celotnem obdobju delovanja (do leta 2010) nastalo 430 delovnih mest, od katerih jih je bilo 280 zadržanih v regiji.

Prihodki so se v primerjavi z začetnim obdobjem močno povečali. Povprečna vrednost poslovnih prihodkov na podjetje je znašala v letu 1997 207 tisoč evrov, v letu 2010 pa 856 tisoč. Tudi lastniški kapital se je s skromnih 73 tisoč evrov povzpela do leta 2010 na 820 tisoč.

Najbolj viden učinek na lokalno gospodarstvo predstavljajo novozgrajeni sodobni proizvodni in poslovni prostori inkubiranih podjetij, ki so zapustila inkubator. Njihova celotna površina znaša 18.000 m². Pomembno bi bilo analizirati tudi manj vidne mehke učinke, ki bi jih lahko izrazili z novo razvitimi znanji, proizvodi, patenti, razvojem podjetništva v regiji, pritegnitvijo vlaganj v regijo. Vendar se bomo omejili le na bolj otipljive učinke, prikazane zgoraj, in na koncu prikazali še neposredne finančne koristi države in lokalne skupnosti od vlaganj v inkubator.

Prikaz ocenjene višine finančnih vlaganj države in občine v inkubator v celotnem obdobju:

- 2.060.000 € država (lastna sredstva in EU sredstva),
- 1.540.000 € občina (z vlaganji Inkubatorja lokalna

raven skupaj 1.970.000 €).

Prikaz letnih neposrednih finančnih učinkov inkubatorja in »njegovih« podjetij za državo in občino*:

Prilivi občine:

- 50.000 € nadomestilo za uporabo stavbnega zemljišča,
- 60.000 € najemnina,
- **110.000 € letno skupaj.**

Prilivi države:

- 2.650.000 € prispevki,
- 1.050.000 € DDV,
- 400.000 € davek od dobička,
- **4.100.000 € letno skupaj.**

*Podatki za leto 2010 - ocena po podatkih iz računovodskih izkazov podjetij; samo direktni učinki, brez posrednih in induciranih učinkov.

Z vidika neposrednega finančnega učinka lahko ugotovimo, da je »projekt inkubator Sežana« za državo izredno donosen, saj na celotni prispevek k investiciji v znesku nekaj nad 2 milijona evrov dobi državni proračun na letni ravni (podatek leta 2010) več kot 4 milijone povračila. Z rastjo inkubiranih podjetij pa bo ta donos iz leta v leto večji, brez potreb po dodatnih vlaganjih. Obseg letnega sofinanciranja v podporo delovanja inkubatorja je v primerjavi z obsegom teh učinkov v korist države skoraj zanemarljive velikosti.

Finančni učinki v korist občine z vidika vloženih sredstev niso tako visoki. Vendar je dosežen lokalni gospodarski razvoj za občino mnogo večjega pomena kot neposredni finančni učinek za proračun. Če pogledamo dosežene rezultate inkubiranih podjetij – sedanjih in bivših (leto 2010) - in jih primerjamo s podatki Ajpesa za celotno gospodarstvo subregije Krasa in Brkinov (občine Divača, Hrpelje-Kozina, Komen in Sežana) v istem letu, lahko ugotovimo, da so inkubirana podjetja ustvarila:

- 13 % prihodkov proizvodnih podjetij,
- 15 % izvoza proizvodnih podjetij in
- 26 % neto dobička celotnega gospodarstva subregije.

Na podlagi ugotovljenih neposrednih učinkov, brez upoštevanja posrednih in induciranih, lahko ugotovimo, da je mogoče z instrumentom inkubatorja tudi v Sloveniji doseči podobne ekonomske učinke kot v najbolj razvitih okoljih. Še posebej, če so ti finančni učinki podkrepjeni tudi z razvojem visokotehnoloških izvoznih izdelkov in storitev.

5. Sklep

Na podlagi ugotovitev v tem prispevku lahko sklenemo, da so podjetniški inkubatorji, še posebej, če so usmerjeni k zagonu in pospeševanju rasti inovativnih novih podjetij, zelo koristen inštrument za izvajanje nacionalne inovacijske politike in politike pospeševanja regionalnega razvoja. V razvitejšem svetu se tega zavedajo in jih države in regije vključujejo v izvajanje svojih razvojnih politik,

za kar jim zagotavljajo stabilno sofinanciranje. Pomen inštitucij, ki se ukvarjajo s podjetniškim inkubiranjem, je ovrednotil tudi Evropski ekonomsko-socialni odbor. Potrdil je njihov status »inovacijskih središč« in jih priporočil državam kot primerno orodje za potrebno modernizacijo gospodarstva, pospeševanje razvoja in ustvarjanja novih delovnih mest.

Leto priprav razvojnih dokumentov za novo programsko obdobje 2014–2020 je pravi trenutek za premislek o načinu najboljše izrabe inštrumenta podjetniških inkubatorjev in tehnoloških parkov za pospeševanje dviga konkurenčnosti slovenskega gospodarstva in regionalnega gospodarskega razvoja. V prispevku smo podali konkretne utemeljitve njihove družbeno ekonomskih koristi ter podali razmislek o možni mreži regionalne organiziranosti. Ugotovljeno je, da se pomembni ekonomski učinki dosežajo na dolgi rok, zato je potrebno tudi strategijo delovanja inkubatorjev zastaviti dolgoročno.

Viri in literatura

[1] European Union, *Regional Policy; The Smart Guide to Innovation Based Incubators (IBI)*, dosegljivo na: http://ec.europa.eu/regional_policy/sources/docoffic/working/sf2000_en.htm ...

[2] Evropski ekonomsko-socialni odbor, »MNENJE Evropskega ekonomsko-socialnega odbora o evropskih

tehnoloških, industrijskih in znanstvenih parkih v obdobju obvladovanja krize ter priprave na obdobje po krizi in po lizbonski strategiji«, 2010, dosegljivo na: <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.ccmi-opinions.14149>

[3] OECD (2012), *OECD Reviews of Innovation Policy: Slovenia 2012*, OECD Publishing, dosegljivo na: <http://www.docstoc.com/docs/142632968/OECD-Reviews-of-Innovation-Policy-Slovenia-2012>, (str. 154)

[4] *Resolucija o raziskovalni in inovacijski strategiji Slovenije 2011–2020 (ReRIS11-20)*, Ur.l. RS, št. 43/2011

[5] Evropska komisija, DG Enterprise, Centre for Strategy & Evaluation Service, *Benchmarking of Business Incubators*, 2002, dosegljivo na: <http://www.cses.co.uk/upl/File/Benchmarking-Business-Incubators-main-report-Part-2.pdf>

[6] NBIA, *Impact of Business Incubation in the US – Lessons for Developing Countries*, dosegljivo na: http://www.nbia.org/resource_library/faq/#3

[7] New Mexico Economic Development Department, *Business Incubators*, dosegljivo na: http://www.gonm.biz/Business_Incubators.aspx

[8] *Impact of Business Incubation in the US –Lessons for Developing Countries*, dosegljivo na: www.infodev.org/en/Document.896.pdf

[9] EBN, BIC Observatory 2012, *The BIC Network in 2011 Facts and Figures*, June 2012

[10] MIG Inc., dosegljivo na: http://en.wikipedia.org/wiki/MIG,_Inc.

Stojan Gorup, direktor Inkubatorja d. o. o. Sežana, se uvršča med najbolj izkušene strokovnjake na področju poslovnega inkubiranja. Z razvijanjem podjetniškega inkubatorja, poslovno inovacijskega centra, vodenjem inkubatorja in izvajanjem procesov inkubiranja se ukvarja že več kot dvajset let. Z večkratno uspešno pripravo projektov in pridobitvijo sredstev iz razvojnih skladov EU je sežanski podjetniški inkubator postavil med vodilne pospeševalne subjekte inovativnega okolja v Sloveniji. Poseben visokotehnološki pečat je inkubatorju zagotovil z dolgoletnim sodelovanjem z italijanskimi znanstveno-tehnološkimi, inovacijskimi in poslovnimi institucijami. Sodeloval je pri izdelavi številnih študij izvedljivosti podjetniških inkubatorjev doma in v tujini. Od leta 2012 je član upravnega odbora EBN Evropske mreže poslovno-inovacijskih centrov. Za aktivnosti na področju inkubiranja, lokalnega razvoja in poslovnega svetovanja, je ob 20-letnici delovanja Združenja za management consulting Slovenije pri Gospodarski zbornici Slovenije prejel posebno nagrado Feniks 2012.